

Атанас П. Славов
Отвъд пустинята

I.

Хорхе Родригес. Тридесет и седем годишен. Особени белези... Какви особени белези имаше днес, Хорхе? Я виж в огледалото. Така... Очите ти са някак замъглени. Нещо си замислен. Особени белези: замислен. Нещо друго? Да. Замислен и небръснат. Вземи се обръсни, Хорхе. Ще имаш един особен белег по-малко.

Колко въпроса си зададох досега? Ако броя и този, няма да мога да ги преброя. Човекът с многото въпроси – така Хорхе Родригес помни и познава Хорхе Родригес. Впрочем, това все пак съм аз и с този навик да мисля в трето лице сигурно скоро ще стигнем дотам, че Хорхе Родригес ще заживее отделно от мен... Ужасно ножче! С такова и вените си не бих прерязал. Жалко, че не му отива брада. Иначе с парите, които дава за ножчета, можеше да си позволи по-свестен тютюн.

Този телефон може да събуди мъртвец! Без малко да се порежа. Впрочем май наистина...

– Хорхе Родригес слуша.

– Извинете за безпокойството, сеньор Родригес, но искам да говоря с вас относно...

– Уважаеми сеньор, можете да ме намерите следобед в кантората. Работното време е написано на вратата. Държа да ви осведомя, че в момента се бръсна и заради вас се порязах.

– В такъв случай си сложете одеколон, сеньор Родригес – посъветва ме телефонът. – За мен не се безпокойте, ще почакам.

Без малко не затворих телефона. Сдържах се, защото имаше по-добър начин за отмъщение. Оставих събеседника си да чака и се заех с всичко останало по тоалета си. Когато установих, че са изминали двадесет и три минути, реших да проверя все пак как е там моят събеседник.

– Аз съм готов, сеньор.

– Радвам се да чуя това, сеньор Родригес.

Чудесен ход – противникът в мое лице е сразен от търпеливостта на събеседника си!

– Възхитен съм от вас, сеньор. Все пак, не забравяйте да се представите.

– Лейтенант Маркес от углавния отдел на полицията.

– Много се извинявам сеньор лейтенант, но в углавния отдел няма лейтенант Маркес.

- От вчера има. Мога ли да ви помоля за нещо, сеньор Родригес?
– Да, моля?
– Бихте ли проверили в чекмеджето на бюрото си? Струва ми се, че сте забравили там добрите си обноси.
– Сеньор лейтенант, добрите обноси в наше време са дефицит. Научил съм се да ги използвам при по-важни поводи.
– Не се съмнявам, сеньор Родригес. Но все пак имайте милост, обаждам ви се като клиент.

Това ме довърши. Аз отстъпих, хвърлих знамената, предадох сабята си на неприятелския генерал и покорно се договорих за лична среща. Надявам се, че ще ме разберете. Не всеки ден углавният отдел ми идва като клиент.

* * *

- Вие сте неотразим, сеньор лейтенант. Случайно не сте ли завършил полицейската школа на Джерми Лестър във Вашингтон?

Дясната му ръка трепна много характерно. В посока към вътрешния джоб.

- Изглежда сте карали тримесечния курс – продължих аз – тези, които са минали двегодишния, владеят себе си по-добре. Никога не посягат първо към пистолета. Или поне не го показват.

– Какво да се прави, сеньор Родригес. Държавата няма достатъчно средства, за да плаща удължени курсове в Щатите.

Не, той наистина беше неотразим. Обожавам такова поведение.

- И така, на какво дължа тази чест?

– Сеньор Родригес – Маркес остави кафето, – аз съм новият шеф тук. Идвам от политическия отдел, с углавници досега не съм работил.

– Сеньор лейтенант – изправих се, – беше ми приятно да се запозная с вас, не смея да ви задържа повече.

– Чувал съм за вашата неприязън към политическия отдел – въздъхна човекът. – Аз също я изпитвам и, както виждате, вече не съм там. Все пак изслушайте ме, много ви моля. Наистина имам нужда от вас.

- Вие лично? Или отделът ви?

– И аз, и отделът, и цялата полиция. Не преувеличавам, сеньор Родригес. Към вас ме упъти моят бивш началник.

Седнах в креслото си. Имах чувството, че съм паднал в него.

- Полковник Урбано Томас? Не мога да повярвам.

– Не се съмнявам: това е човек, който не обича нито мен, нито вас.

– Известно ми е. Не мога да повярвам, че началникът на

политическия отдел ще се обърне към новия началник на углавния, който на всичко отгоре е бил негов подчинен и ще го насочи към мен. Не помня да е имало случай, който да е над личните вражди във вашето учреждение.

Маркес допи кафето, обърна чашката върху чинийката и ги остави така. Навярно ще поиска да му гледам на кафе. Тежко ти, лейтенант.

– Отгатнахте почти цялата картина, сеньор Родригес. Ще допълня само, че случаят засяга също така армейския щаб, а в голяма степен и дипломатичните ни отношения с някои държави.

– Шпионаж?

– Нещо подобно.

– Шпионаж, или нещо подобно?

– Търговия с информация, сеньор Родригес.

– Не разбирам какво ме засяга това. Има контраразузнаване. Обърнете се към майор Мендоса.

– Той също ме упъти към вас, сеньор Родригес.

Аз сънувам. Разузнаване, армия и полиция молят за помощ моята особа! Сигурно сега ще влезе лично Президентът-спасител, за да обясни на сеньор Родригес колко е нужен на държавата и как тя ще загине без него!

– Не бихте ли изложили случая, сеньор Маркес?

Тези прости думички накараха лейтенанта да потъне в самодоволство, без да го крие. Разположи се възможно най-удобно и започна важно-важно:

– Става дума за истински убиец, макар че действията му имат политически характер. Казва се като вас, само че – Диас. 56-годишен, добре сложен и цели две години прави безупречни кражби на секретни документи. При това – унищожава всички свидетели. Ще ви покажа нещо – той се огъна еластично назад, взе куп снимки и ми подхвърли една: – Анна Сантинес, секретарка във Военното министерство. Намерена удушена в килима на приемната. Роган Таварес, чистач в архива. Главата му е била смачкана с вратата на празния сейф. Оставали са му два месеца до пенсия.

На коленете ми падна изображението на възрастен мъж с учудено вдигнати вежди. Като чичо Армандо, след поредното счупено от мен стъкло: „Хорхе, момчето ми, стъklarският занаят е тежък“...

II.

Малката суха ръчичка на лейтенанта старателно ровеше из протоколните снимки, но аз го спрях:

– Друго, Маркес?

– Другото са схемите на операциите му. Безупречни. Няма съучастници. Действува винаги сам, почти не стреля, превъзходен каратист. Изчезва в тълпата, ползва само градски транспорт. Свикнали сме да работим срещу организации, които имат определена стратегия, срещу анархисти, или обикновени престъпници. А случаят Диас е съвсем различен.

– Така и не ми стана ясно защо съм нужен именно аз!

Маркес ме гледа една-две секунди, в очите му блесва досада.

– Сега вече можем да се занимаем с това. Ясно е, че силата на нашия човек е в абсолютната индивидуалност и уникалност на подхода. Както се сещате, в аналитичния отдел има досиета на всички криминални следователи, държавни и частни. И вашето, разбира се. Отговаряте максимално на изискванията, това го установихме с кибернетичен анализ – той разпери ръце. – Изчислихме ви, Родригес, ще прощавате. Така: вие залавяте най-опасния престъпник в практиката си, ние се освобождаваме от огромен проблем.

Всъщност отдавна съм решил. Без Маркес и неговите служби да са ми станали по-симпатични:

– Съгласен съм, сеньор лейтенант.

По лицето му има облекчение, което веднага се сменя със загриженост.

– Между нас казано, най-добре ще е, ако не се опитвате да го арестувате жив, Родригес. Загубихме единадесет агенти за тази амбиция. Всичко говори, че ликвидацията от разстояние е най-добрият начин...

– Къде мога да получа делото?

– В съседната стая – тонът му стана отново сух. – Когато видите ситуационните схеми, ще разберете, че във възможностите на този човек има нещо свръхестествено. Не искам да ви плаша, но...

– Това ли е всичко? – вече съм станал.

– Да. Вземете това – подаде ми плоска кутийка с ремъчета. – Трябва всеки момент да знам къде се намирате!

* * *

...Две огромни и страшно измъчени очи: това помня от Изаура Нуньес. Настани ме в протритото кресло. Беше разсеяна – съблече палтото си, но не свали воала. Отговаряше кратко, неохотно, но изчерпателно. Да, била свидетелка на смъртта на мъжа си. Държал в къщи секретни документи. Заварили Диас пред разбития сейф. Жозе се хвърлил към него. Тя останала в коридора и видяла всичко през грапавото стъкло на вратата. Диас ударил Жозе в гърдите и скочил през прозореца. Ударът изглеждал лек, но Жозе паднал, от устата му потекла кръв. Мигновен инфаркт.

Не очаквах да чуя нещо ново. В жената нямаше нищо изкуствено, наистина страдеше. Но аз упорито продължавах да задавам тъпи стандартни въпроси, като я наблюдавах. После ме изпрати до вратата. Опитах се леко да задържа ръката ѝ, но тя се дръпна.

Да, тя изтръгна ръката си от моята. Явна нередност! Бях водил подобни разпити. Обикновено ставах обект на сравнение с покойния съпруг, пред който имах неоспоримото преимущество да бъде жив. Те никога не бяха естествени, неволно се стремях към мен, неволно ме желеха. Изаура беше естествена. Изпитваше неприязън. Тук имаше огромна нередност. Но тогава аз търсех Диас и още не си задавах странични въпроси.

...Колко ми помогнахте, сенъора Нуньес! С нещо ми напомняхте моята Амара. Това обяснява дивата ми реакция, когато научих, че Диас убил и тази свидетелка, Изаура Нуньес. Понесох се по улиците със сто и петдесет километра в час и кой знае колко полицаи напразно се бяха опитали да запишат номера на моята хонда; излетях на магистралата, а после дълго се носих по някакви странични пътища – без шлем и очила, почти слепешком; вятърът обгаряше очите ми, сълзите изсъхваха в тъглчетата на клепачите, без да успеят да потекат надолу; не помня колко скока направих с мотора, от тях остана само усещането за полет. Тогава разбрах, наистина разбрах къде трябва да търся този мърсник.

Диас несъмнено знаеше за мен. Но сега имах преимущество от часове. Бензинът свърши и аз захвърлих хондата в една канавка. Скоро близо до мен кацна полицейски хеликоптер. Пилотът се подчиняваше на заповедите ми. Прелетяхме над града и кацнахме върху покрива на хотел „Бразилия“. Подаде ми найлонов калъф. Автомат със заглушител.

Промъквам се надолу, вече повярвал, че трябва да убия Диас веднага и без разговори. Той е тук, усещам го. №714, ключът е в бравата. Вада автомата, намествам пръстите върху хладната дръжка. Човекът с многото въпроси вече не е тук. Отварям безшумно и нахълтвам.

Луксозен апартамент, приемната. Открехната врата – кабинет, обилно осветен от прозорец-стена. Той е вътре. Приседнал върху облегалката на фотьойла, загледан в близкия корпус на отсрещната сграда. Насочвам дулото, но защо спусъкът е толкова твърд? Диас повдига глава, в погледа му се чете изненада, някакъв въпрос – какъв въпрос? Нещо ужасно не е в ред, но нямам никакво време. Спусъкът бавно потъва, а аз си мисля къде съм виждал тези очи. Не приличат ли на моите? Куршумите потичат лениво, с басов звук, виждам как достигат облегалката на фотьойла. Диас вече лети към прозореца с протегнати ръце, а аз се мъча да го настигна с автомата. Докато ръцете ми вземат завоя, Диас вече е прелетял през взрива на прозореца-стена. Фойерверк от стъклени късове се завихря, искри на слънцето, а беглецът е далеч напред, единственият бърз в този застинал свят. Лети към отсрещната стена и се премята, за да я посрещне с крака. Вятърът издува самото му, изхлузва го през главата, то продължава само. Диас се отблъсква от стената и се понася обратно, десетина метра по-долу. Не съм в състояние да направя друго, освен да гледам как той се появява отново в обратен полет към отсрещния корпус... Няколко рикошета и пространството от седем етажа е прелетяно, малката фигурка се премята по земята и – да, изправя се, застинала като мен. Но само за секунда, след което колите рязко се понасят, сякаш съживени от магьосник. Тялото ми е свободно, мога да правя каквото си поискам. Единствено празната стая, разхвърляните стъкла и димящият автомат се опитват да ме убедят, че не съм сънувал...

III.

Басово бучене, огромна издължена сянка и в дима на боя, в облаци-те прах, пламва накъсана огнена нишка. Стрелата на ескаватора се пречупва и безшумно – ушите ни отдавна не възприемат звуци – се забива в покрива на някаква постройка. Роторното колело рухва на една страна, връзва се в камъните и, преди да се успокои, няколко пъти бавно се превърта като огромна монета. Лъчът разсича кабината. Там нещо гори. През оцелелия прозорец излита човешка фигура, полита към земята. Ка-рабината издрънчава долу, под челюстите на падналото колело...

Назад, Родригес, назад! Мисълта ти все се стреми да стигне края, а е рано... Диас се стопи в гъпата, ти излезе замаян на покрива, върна ав-томата и заповяда да те откарат в първия бар. После се извини и слезе пеш. След петата чашка си каза: Хорхе Родригес, някъде тук има лъжа. И продължи да пиеш. Но не се напи. Пред очите ти се повтаряше едно и също – Диас бавно прелита през стъклото, около тялото му искрят и се премятат кристални късове. Като в стария „Забриски поинт“: взрива на луксозната вила, бавния полет на хилядите изхвърлени във въздуха вещи...

През нощта събуди Маркес – лейтенантът беше заспал на бюрото си. Търсенията нямаха успех. Остави ти кафе и излезе. Някъде звъняха телефони. Маркес влизаше намръщен, мълчалив, без да те гледа. За него беше бита карта, но играта продължаваше и отново милостиво ти пред-лагаха ролята на коз. При теб отново се върна човекът с многото въпро-си. Диас не те уби, а можеше. По някакъв начин се оказа по-бърз от теб. Но не нападна, а избяга. Защо?

Седмица по-късно: Диас отвлякъл малък самолет. Скочил с пара-шут в северните планински райони. Има сведения къде се крие. Маркес смяташе, че ми дава последен шанс. Но за тази седмица и аз бях успял да свърша нещо. От разговора ни в мен остана една магнетофонна касе-та. Същата, която и досега вашият началник търси по всички сейфове.

Каньонът: разсякъл стената на платото, той отваряше огромната си устна и аз навлизах в нея. Преди него – военната база, където ме докара-ха по нареждане на Маркес. На кон, облечен по съответстващ за тези краища начин, изминах двадесетте километра до входа на каньона. Же-гата беше безмилостна. С крива усмивка си представих как благородни-ят сеньор Родригес, възседнал своя неуморен жребец, препуска към

хациендата на дон Диас, за да го предизвика на двубой. Защото този Диас не е просто убиец, но си позволява и да не бъде кавалер – държи се грубо с дами. Липсва само издигащата се като кондор в синьото небе хрипкава каубойска хармоничка...

Е, револверът не виси открито на колана – все пак, военна база – а е скрит под лявата мишница. Под дясната – кутийката, която ме следи. И която сега откопчавам, подхвърлям няколко пъти, а после с всичка сила пращам в праха, между двете каменни стени. Защото положението с дон Диас не е точно както в уестърните... Да не рискувам с разговори? Да стрелям в Диас на всяка цена?

Нужната пътека, разбира се, я пропуснах. В същност, как можех да я открия, след такива обяснения: „като стигнете четвъртия завой, сеньор, ще видите един камък, дето прилича на магарешка глава, и като тръгнете по пътеката, след сто крачки ще завиете наляво, дето расте едно съвсем криво дърво, и като карате все така...“. Поне десет скали приличаха на магарешки глави, две наподобяваха конски, а една приличаше на лейтеннт Маркес в профил. В края на краищата извадих картата и прецених, че каньонът все едно ще ме доведе до дъното на рудника, а от там сигурно има някакъв път за нагоре. Прахът властваше навсякъде, покриваше целия пейзаж и спестяваше на гледката всички цветове, които биха могли да я направят радостна.

Ето и проклетото село: липсващата червенина на покривите, несъществуващата зеленина на дърветата. Като черно-бял макет. Хората също. Слязох от равнодушния към всичко прашно-жълтеникав кон. Трябваше да намеря кметство, администрация, изобщо мястото, откъдето шефът на стопанската охрана дон Латарда дърпаше юздите на това взривоопасно сборище от полуиндианци, полуметиси, полумулати, които заедно с отчаяните си повехнали жени и вечно гладни деца работеха по дванадесет часа на ден, без да са чували за профсъюзи и трудови права. Да поднеса пред височайшия поглед хартийката, написана и подпечатана в столицата, да понеса обилните му уверения в лоялност.

Намерих. Поднесох. Понесох. Нисичкият шкембест носител на огромни мустаци и сержантски нашивки ме изпрати чак до вратата.

– При вдовицата Коусейра се настани, сеньор Родригес. Новодошлите тя ги приема първа, нали разбирате, надява се... хе-хе-хе! – гъстите черни мустаци погълнаха усмивката – Кой? Регистриран е, сеньор Родригес, от утре трябва да почне работа. А вие защо го търсите? Да не е някакъв...?

Потупах го по рамото, уверих го, че не е и изобщо сега всичко е

моя работа и от помощта на дон Лагарда няма никаква нужда... Стиснах грамадната му потна ръка и се отправих по главната улица. Знаех къде се намира Диас. Не броях пресечките. Отново бях аз. Залавях убийци. Това даваше смисъл в един свят, където нравственият смисъл на всички добри намерения неизменно се обръща в своята противоположност. От добрия чичо Армандо, който се опита да разобличи профсъюзната мафия и ме остави съвсем сирак, до законоборчеството на бившия президент, излязъл заедно с хората си от нелегалност – чудесна мишена за военните...

...Стъпките ми оставяха лунни следи върху тежкия прах. Чувствах как в мен нараства напрежението, как вляво пространството се сгъстява и като завия... Малка каменна постройка, без разлика с останалите. И вътре – Диас, който не ме очакваше. Устните му, току-що произнесли „Влезте!“, бяха полуотворени. Ръката му завършваше движението, което бях прекъснал – разгъване на вестник върху масата.

– Познахте ли ме, Диас? – изтрих праха от лицето си.

– Да – отвърна, кратко и студено.

Нещо утихна в мен. Прозрението, което си е свършило работата. Седнах и бръкнах за цигари. Гласът му ме прекъсна:

– Този път нямате автомат – с усмивка, странна усмивка в лявата половина на лицето. Дясната запази студенината си...

IV.

Губи ми се цял пасаж от разговора. Не помня онези реплики, които накараха да се усмихне и другата половина от лицето му. Не помня какво точно каза Диас. Всъщност, това не е толкова важно. Един ден ще си го спомня, ако дотогава бъде жив. Ако съм жив... сега. Жив ли съм? По дяволите!

– Спомних си – каза Диас. – Чувал съм за вас, да, чувал съм.

Миа madre, колко трудно се говори с този човек. Тъкмо започне някаква фраза и лицето му се променя – понякога съвсем неуловимо, понякога като взрив. В едни моменти е непроницаем като Буда, в други – мога да чета всяка негова мисъл. Дори, струва ми се, понякога ми отговаряше без думи.

– Искам да ви кажа, че промених мнението си за вас, Диас.

„И как?“ – попита неговото лице.

– Аз направих чудеса, Диас. Сега знам имената на хора, с които сте свързан. Адресите на нелегалните ви квартири в столицата. Повечето акции. Почти цялата система на знаменитата ви организация.

– И какво ви накара да не съобщите всичко това?

– Откъде знаете, че не съм го съобщил?

– Знам. Това не е важно. Защо не съобщихте?

Поразходих се из стаята. Отворих прозореца и пак го затворих. Навън беше също толкова душно.

– Вижте, Диас, аз воювам с престъпници. Всъщност цялото мое разследване през тази седмица започна от една касетка. През нощта, когато ми избягахте, направих един номер в полицията. Задигнах тази касетка.

– Какво имаше на нея?

Обясних. Той сякаш потъна в себе си. Бях му благодарен. Мълчанието ми помогна да се съвзема.

– Не ме учудва – внезапно заговори. – Личи си школата на Джеръми Лестър. Всъщност изработили са ви сценарий. Трябвало е да повярвате, че съм престъпник, убиец и така нататък. Знаете ли, трябваше наистина да ме убие тогава, в хотела. За да остане всичко чисто и ясно. А вместо това се заплетохте в най-кървавата политика. И вместо да изчезнете в чужбина, както би направил всеки, вие дойдохте тук, изложихте на опасност себе си и мен, само за да ме питате за кой дявол се боря и

наистина ли виждам някакъв изход, и не разбирам ли всъщност колко глупаво е да измъквам вола от калта, след като там му харесва... Вижте какво, Родригес, искате ли да се поразходим малко?

Диас вдигна очи. Погледна ме. Аз, бившият интелегент, който някога тичаше след магически реалисти и пишеше стихове, се учудих на странното сравнение, което ми дойде в главата. Очите на Диас бяха стари като времето! Откъде изплува тази мисъл? Какво означаваше? Нямаше значение. Тези очи бяха стари като времето и аз им вярвах.

– Да излезем – съгласих се покорно.

Вървахме мълчаливо. Слънцето вече потъваше зад плоските покриви на селището. Дори малиновите му залпове не можеха да разбият подтискащата безрадостност на гледката. Инстинктивно търсехме къде да се скрием от нея и, без да обсъждаме, влязохме в почти празната кръчма.

Седяхме на масата до сива, много мръсна стена.

– Сценарий... Прекрасно! Вие можете да управлявате всеки нужен човек. Научете неговото минало. Опишете в досието всички хора, които е обичал. Всички, които е мразил. Проследете как се държи с приятелите си. С враговете и началниците. Ако той е плах и незащитен, заемете позата на лидер. Ако е силен и честен, вие трябва да бъдете подобен на него, но малко по-слаб. Припишете чертите на врагове от детството. Създайте жертви. И ще видите как той, убеден, че действа по дълбоки вътрешни подбуди, ще тръгне срещу врага, който сте му избрали...

Говорех без прекъсване. Поглъщах съчувствието на Диас. Мен, Хорхе Родригес, вече не ме задоволяваше събеседника Хорхе Родригес. Аз вече имах истински събеседник. Разказвах за Изаура Нуньес. За прекрасно балансираното поведение на лейтенант Маркес с неговата нагла ирония, която трябваше да ми хареса – и ми харесваше! За магнетофонния запис, запечатал разговора между Маркес и полковник Урбано Томас...

– Това е прекрасна традиция, Диас – протоколирането на всички разговори! Там, на тази касетка, беше записано създаването на вашия образ – на безпощаден и безчовечен убиец. Там се появяваха и утвърждаваха вашите черти, шрихите към портрета, който трябваше да ме ожесточи. С тази касета започна моето собствено разследване. За шест дни научих всичко за вас, Диас. Министерски пост в кабинета на предишното правителство, мистериозно изчезване след така наречената революция, всичките ви акции – от концлагера Тера Муерта до публикациите за „Кървавия април“, от митингите в Буенита до пожара в

казармите Оксамадо. Вие сте враг номер едно в списъците на нашия скъп Президент-Спасител, генерал Атилио Лопес...

– Враг номер две – усмихна се Диас.

– Защо номер две, кой е първият?

– Всички.

– Свитата му ли имате предвид?

– Не само. Забравяте ли, че нашият скъп Лопес си има финансисти, промишленици, американски специалисти? Има си и народ, който не му принадлежи по право. Ето го врагът номер едно, амиго. Нима Президентът-Спасител ще прости на народа си, който не умее да му принадлежи?

Смяната беше свършила. В кръчмата ставаше все по-шумно. Като в товарен вагон, пълен с бежанци. Лицата им бяха донякъде стрити от праха на рудника, но прахът на умората скриваше чертите, сякаш наистина бяха братя. Народът, който не умееше да принадлежи... Всички околни маси вече бяха заети. Десетина души стояха до тезгяха. Диас се вслушваше в разговорите, които се въртяха около едно и също – утрешния карнавал. Дори в градовете, където урбанизацията измества традициите, карнавалът е събитие, за което може да се говори цялата следваща година. Можех да си представя какво означава той за тези обезличени от тежката работа хора. Обсъждаха се бои за маски, някой молеше натрапчиво за няколко метра „гетчупо“ (нямам представа какво можеше да бъде това), питаха с надежда дали няма да завали като миналата година...

Нещо се стовари върху рамото ми.

V.

Нещо се стовари върху рамото ми. Мина време, докато разбере, че е просто ръка. Непознатият застана срещу нас, леко наведен, опрян с ръце върху масата. Огледа първо Диас, после мен и се усмихна – уморено и в същото време с очакване. Поканихме го, той се представи: Висенте и бавно седна. Лицето му беше неестествено розово – навярно с нова кожа след обгаряне, върху която остриите, изрусени от тютюна мустаци изглеждаха малко странно. Почука с напукан пръст по дъното на цигарената кутия, не извади нищо и попита:

– Вие май отдалече, а? – безцветен и анонимен глас на човек, който знае цената и силата на думите.

Ненадейно Диас сложи тясната си длан върху напуканата ръка на Висенте и бързо каза:

– Аз съм Хорхе Диас от предишното правителство.

Схванах се. Този човек за кой ли път ме караше да не разбирам нищо. Разкриваше името си пред друг, който само с една десета от цената за залавянето му, би могъл да живее прилично до края на живота си.

За секунда Висенте премисли много неща. По лицето му изпъзля гореща червенина, погледна объркано към мен, върна се към Диас. Накрая произнесе със сподавен глас:

– Ти... вие сте жив, камарадо Диас?

Диас тъжно се усмихна и кимна:

– Няма да ме питаш защо съм при вас, нали?

Висенте отрицателно тръсна глава.

– Как я карате тук? – превключи Диас.

– Е, добре се живее, казал умрелият, преди да го закопаят... Тук, амигос, сме все едни такива, дето никъде не никнат. Как я караме... Зле. Няма книги, след работа хората стават само за пиене. Каквото може да им се каже, преди третата чаша да е влязла в главата... Пък и какви хора сме тук? Има десетина като мен, уволнени от градските заводи, или пък избягали. Другите – пеони, гаучоси от разорени ферми, емигранти от къде ли не, дори един китаец има. Половината едва знаят испански... И пистолеросите от охраната – петнайсет кучета начело с дон Латарда, навсякъде се тикат, току напият някого и надушат нещо. Она ден без малко да напипат една брошура. Размина се, иначе можеше да свърши с разстрел! Колко души са избити тук, ако знаеш...

Давах си сметка колко абсурдно е официалното ми положение на детектив, който внимателно слуша жертвите си и колко всъщност съм далеч от официалното си положение. Разбирах, че предишният ми живот се е разрушил, как яко са се пропукали основите на света, изграден непоклатимо в мен. Само за седмица... Започна с твърдото ми намерение да заловя чудовището, нарисувано от лейтенант Маркес, после исках да разбера какво всъщност представлява това чудовище, щом за него се е наложило да изиграят такъв сценарий. Сега не знаех какво искам. Пеленгаторът, разбит в камъните на каньона, беше отсякъл всички връзки. Какво ми предстоеше?

На мен, човекът с многото въпроси?

Затвориха кръчмата, дълго се изпращяхме с Висенте, продължаваха безкрайният разговор за тактики и стратегии. Така заспах – с въпросите си – върху сламения дюшек до леглото на Диас. Последното, което запомних, беше подмятането му:

– Спи набързо, че утре започва карнавалът. Заслужава си да видиш карнавал по тези места...

Събудиха ме разстроени китари. От време на време някой извикваше, ритмично и глухо тропаха подковани обувки. Помня, че станах и дълго идвах на себе си под крана с противно топла вода. Открих Диас на площада пред кръчмата, където няколко души танцуваха самба. Бяха пияни – трима мъже, четири жени. Трябваше да се включа в танца, за да пресека площадчето. После... какво беше? Разгорещени тела, лица, миризма на пот, остър дъх на маисова ракия... Цяла тълпа нахлу на площада. Китарите станаха двойно повече. Диас се оказа до мен. Силната му ръка постепенно ме изведе до някаква глинена стена. Бях целият мокър. Двамата се качихме и седнахме отгоре. Виждах почти целия площад. За първи път тук имаше толкова цветове. Езеро крещящи шарки, лица и маски се въртяха в кръг, всички танцуваха, вдигнатите нагоре ръце си предаваха глинени шишета и кратунки с ракия. От петте ъгъла на площада долитаха пет различни мелодии. Някой запя. Всички едновременно извикваха последните срички на припева, млъкваха, гласът на певеца дрезгаво се завинтваше в ушите и отново потъваше в ритмични викове. Движенията на танца започваха в центъра и като камък, хвърлен в езеро, плъзваха през цялата тълпа към зидовете.

– Ела – каза Диас и скочи от другата страна на стената.

Последвах го. Минахме през някакви празни дворове и се оказахме зад кръчмата. Мислех, че и тя е претъпкана, но вътре беше свободно. Всички танцуваха на площада. Кръчмарят бе изкарал две бурета с

ракия, десетки мургави ръце потапяха вътре шишета, чаши, кратунки.

– Хосе отново е тук – изкрещя някой пред вратата. – Хосе иска още ракия!

– Хайде влизай! – викна кръчмарят.

– Днес нали няма да ме биеш, дон Карлос?

– Няма, няма, влизай!

Високата прегърбена фигура направи няколко заплетени крачки навътре. Човекът беше с два празни ръкава, единият пъхнат под колана, другият се люлееше отвън. Кръчмарят тръсна върху масата глинена чаша.

– Ще ми подържиш ли чашата, дон Карлос? – провлечено попита Хосе.

– Хайде, пий! Само това ми е работата, да ти прислужвам! Пий и се махай!

Безръкият Хосе се наведе. Захапа със зъби ръба на чашата и бавно я повдигна. Понечих да стана, да му помогна, но той виртуозно отметна глава назад. Гълташе шумно. Две струйки ракия се стичаха по брадичката му. Вторият празен ръкав също се измъкна и се залюля във въздуха.

Чашата падна на пода. Глинената дръжка ме удари по крака. Хосе хукна към вратата, но кръчмарят беше по-бърз. От удара му безръкият отхвъркна до стената. Карлос скочи към него и бавно повдигна крак, обут с масивна обувка.

Не издържах. Отстъпих и рязко го ритнах в хълбока. Тежкото тяло на кръчмаря се срути върху един стол и го счупи. Хосе пъргаво скочи. Излетя навън. Карлос се изправи. Беше позеленял. Устните му оголиха редки жълти зъби. Парирах удара, извих ръката му зад гърба. Той се опита да я изтръгне – и разбра, че така боли повече.

– Дръж се прилично – тихичко говорех на ухото му. – Мълчи и не викай, кучи сине, че ще ти счупя ръката и ще я чупя бавно, докато откачиш от болка...

Очите му губеха цвета си и ставаха все по-кръгли. По мустаците увиснаха капки пот. Усетих, че ми прилошава от отвращение и злост. Пуснах ръката му. Той залитна. Препъгна се. Диас го хвана и го блъсна към вратата. Карлос излетя навън. Едва не преобърна бъчвата. Миньорите небрежно го отместиха като непотребна вещ.

VI.

Отпуснах се на стола. Облегалката старчески изпращя.

– Глупости... Пак правя глупости. Как успяваш да се владееш, Диас?

– Това не беше глупост, Хорхе.

– Беше! Какъв е смисълът, когато ние утре ще си отидем и Карлос ще продължи да бие нещастника?

Той сложи ръка на рамото ми. Срегнах погледа му. Беше приятелски. Първият приятел от петнадесет години насам. Или повече.

– Аз няма да си отида – каза Диас. – Хорхе, ще ти дам името на един човек. Трябва да изчезнеш веднага, щом съобщиш, че си ме ликвидирал. Ще намериш този човек. По-нататък нещата ще тръгнат лесно. Рано или късно, ще се срещнем пак...

– Ето този! – изкрещя Карлос и нахлу вътре заедно с още трима. Сочеше към мен.

– Този ли? – дон Латарда присвиваше в полумрака заслепените си очи.

Бавно станах и влязох в светлината на прозореца. Дон Латарда направи крачка към мен и спря. После изведнъж се извърна към Карлос.

– Този, същият! – развика се кръчмарят, без да долови промяната в тона. Дон Латарда го хвана за яката:

– В работите на този сеньор няма да се бъркаш, глупако! Бързо да му се извиниш!

– Но той ме...

– Малко ти е! – изсъска сержантът и блъсна Карлос към двамата пистолероси – Я го приберете! Тази нощ да поседи на топло, пък утре го погъделичкайте с камшика и нека после да дойде да се извини на сеньор Родригес.

Пистолеросите отведоха кръчмаря. Дон Латарда ги изпрати с покровителствен поглед. Поглаждайки внушителните си мустаци, с важно поклащане сержантът отиде до тезгяха, отпрати с величествен жест момчето, което заместваше Карлос, и се обърна към хората. В кръчмата се бяха събрали десетина души, измъчени от жегата, без бързане отпи- ваха от чашите си и хвърляха криви погледи на пристава.

– Хубав празник, а? За тоя карнавал трябва да благодарите само на фирмата и на правителството, неблагоприятни свини! – започна той с

приятелски тон.

Усетих ръката на Диас върху лакътя ми. Гледай, говореха очите му, друг път може и да нямаш възможност.

– ...защото фирмата се грижи да имате плюскане, а правителството иска да ви направи добри граждани, за да не се изтрепете помежду си от глупост. Тя, глупостта...

В този момент всички чува викове и писъци, долитащи отвън. Не бяха песни. Не беше и пьянска караница. Викаха полудели от ярост мъже, ужасени жени и деца. Вратата към площада се отвори шумно и заедно с облака прах в рамката и застана един пистолеро. С отпран ръкав на ризата си и без пистолет. Ръката на дон Латарда замря върху кобура.

Притичахме в края на селото. Бяхме поне 40–50 души, стояхме в кръг, някой възбудено разказваше и сочеше обезобразените тела. Пистолеросите, усмирявали с пръчки двама пияни. Ненадейно единият извадил нож и те го застреляли. Видели това, хората наоколо побеснели и се нахвърлили върху охраната с колове. Трима пистолероси бяха убити, седем работници – ранени. Дон Латарда изчезна. Тълпата започна да оредава много бързо. Останаха само няколко души.

После имаше стрелба. Много стрелба и взривове. Разбрах какво става, когато видях група миньори да хвърлят динамитни пръчки в прозорците на охраната. Шест експлозии разрушиха бараките до основи. Работниците се мятаха между развалините, събираха оръжието на убитите. Нас ни подхвана и почти насила ни повлече голяма група, която търсеше дон Латарда. Диас се хвърли в една от горящите бараки и почти веднага изскочи отвътре:

– Тук е! Стойте!

Хората застинаха от пронизващия му глас.

– Латарда е убит от взрива – спокойно каза Диас в настъпилата тишина. – Убит е пред радиостанцията. Съберете всички на площада. Всички! И намерете Висенте.

Седяхме в кръчмата. Отвън се чуваха гласове – хората се събираха. Дежурните от рудника също идваха на площада.

– Ще пратят наказателен отряд – тихо обясняваше Висенте. – От военната база в равнината. Миналата година тук стана една история, арестуваха шест души. Тогава дойдоха от базата. Бронетранспортър с войници пратиха. Откараха нашите и повече не се чу за тях.

– Бронетранспортър, казваш. – Диас разгъна моята карта на платото. – Откъде е минал?

– Оттук – Висенте прокара пръст по каньона – и после сигурно по

тази пътека, защото излезе на четвърта тераса. Пътеката е широка.

– Добре. – Диас погледна през прозореца. – Хората май се събраха. Ти ли ще говориш?

– Не, камарадо Диас. Искам ти да говориш.

– Аз съм чужд тук, а теб те познават.

– Няма значение, камарадо. Ще ти повярват, защото положението е почти безизходно.

Диас кимна. Очите му сякаш потънаха в орбитите си. В тях имаше някакво странно изражение, което тогава взех за вътрешно съсредоточаване. Стана. Тялото му зачеркна яркия правоъгълник на вратата.

– Камарадос – долетя до всички неговия глух, странно ясен глас – знам, че Висенте ви е казал кой съм и виждам в очите ви надежда. По времето на предишния режим ние с вас не съумяхме да се погледнем в очите с достатъчно взаимна вяра и стана това, което е сега. Гладът и безизходицата ви затвориха в този концлагер, отчаянието ви хвърли в саморазправа. Аз се радвам, че сега съм с вас за да търся изхода, където и да е той, дори и да го няма. Защото положението е безжалостно. Собствениците на американската фирма, която притежава мините, от няколко месеца са влезли в конфликт с нашия Президент. За него този случай е повод да се разправи с вас окончателно.

– Можем да избягаме! – провикна се някой.

– Не можем. При най-бързото движение можете да стигнете до началото на каньона, защото друг път няма, а там...

– Ах, мекаго си диос! – изпсува гласът, проумял изведнъж еднозначността на положението.

– Пресметнах времето, камарадос – продължи Диас – имаме не повече от три часа, докато пристигнат военните, и два часа, докато залезе слънцето. Не можем да се подготвим за бой, на всичко отгоре нощем. Но можем да спечелим време, ако е достатъчно динамитът.

– Динамит има – бавно каза зад него Висенте. – Към триста килограма.

Диас се върна на масата и мълчаливо почука на картата там, където проходът се стесняваше.

* * *

Тук вече нямаше прах. Рядка суха трева покриваше земята. Яздех по плоската като дъска равнина на крачка от пропастта, разцепила това плато преди милиони години. Долу вече беше тъмнина. Слънцето блестеше вляво от мен. Полегати лъчи осветяваха отсрещния ръб на

каньона. Долу, в мастилената сянка, две светещи точки хвърляха върху пътя триъгълник жълта светлина. До мен достигаше бучене. Натоварен с четвърт тон динамит, камионът долу пълзеше толкова внимателно, че километър по-горе моят бавен кон можеше да ходи успоредно с него. Яздех и си мислех, че отдолу навярно ме виждат. Мъничък, черен, окръжен от сияние конник на километрична височина, на фона на небе, залято с разтопен метал. Сан Хорхе, слязъл от рая.

VII.

Никога не се бях чувствал толкова добре. Мисълта, че след десетина часа ще разбере има ли рай, ме успокояваше. Амигос, мислех си, в същност това е чудесно. На нас повече не ни е нужен този кален, сив и злобен свят, и ние достойно ще го напуснем, в истински бой, когато виждаш приятели до себе си и врагове насреща. Ще го напуснем с мисълта, че след това той ще умре, защото се нуждае от нас много повече, отколкото ние от него.

Спрях. До стеснението оставаше малко повече от километър. Слязох от коня. Отведох го по-далеч от пропастта, потупах го по врата и приседнах на земята, все така с лице към слънцето. То беше вече почти над хоризонта. Дълъг облак закриваше долния му край. Изведнъж се разнесе отчаяно цвилене, което заглъхна във вълна от грохот. Сякаш оживяха геологическите ери, наслоени в скалите. Отдолу се надигна плътна черна стена,меняща очертанията си. На километър пред мен ръбовете на коньона пропаднаха надолу. Постепенно стената от дим и прах изтъня и слънцето си проби път през нея. Огромно. Кърваво.

Бедният кон едва ли някога бе сънувал такъв галоп. Зад мен ставаше по-светло, защото димът се разсейваше, и по-тъмно, защото слънцето залязваше. Препуснах, за да не ме залее тъмнината. Сълзите от парещия вятър се плъзгаха по слепоочията и отлитаха назад. Виждах вече светлините на селото.

Бяха много. Пламъци на факли сновяха във всички посоки: Диас организираше ораната. Възпрях коня, който с облекчение премина в тръс.

После... после беше нощта, през която аз, Диас, Висенте и още няколко души от „шаба“ тичахме като обезумели от група на група, обяснявахме, разпределяхме позициите, търсехме укрытия за жените и децата. Петнадесетте автомата на пистолеросите раздадохме на тези, които бяха служили в армията, останалите получиха няколко карабини и десетина пушки. Диас взе единствената базука, кой знае как попаднала в склада на охраната и двадесетина снаряда за нея. Тези които нямаха оръжие, правеха връзки от останалия динамит и ръмжаха през зъби онези полухристиянски-полуиндиански напеви, с които Андите посрещат последния полет на кондорите си...

* * *

Когато хоризонтът започна да се налива с розово, пристигнаха предните постове и съобщиха, че през нощта войниците почти са разчистили прохода и се готвят да настъпват. Три танка и шест бронетранспортьора. Време бяхме спечелили. На път към предната позиция ме настигна Висенте, придружен от дребно съсухрено човече. Запозна ни – Чжи Юн.

– Сеньор, ти казал, че битка с танкове. Аз работя на хидромонитор, много мощна хидромонитор...

Китаецът ме гледаше очаквателно през тесните процепи на очите си.

– И мислиш, че нещо ще може да направи на танковете?

– Два милион атмосфера, сеньор! – страстно повиши глас Чжи Юн.

Избутахме количката с тежкия монитор до предните окопи, изкопахме канавка за тръбите и кабелите. Чжи Юн се въртеше около количката, завинтваше в земята някакви фиксиращи приспособления, после изчезна някъде.

Залегнахме в окопите. В каньона къртеше бучене на двигатели. Появи се танк, втори, трети. Машинарията на китаеца издаде остър звук, последва грохот. Тънка сребриста струя спря първия танк, отсече като с нож оръдието. Плъзна се като змия към втория, скъса веригите му, удари бронята. Машината зазвънтя, войниците изскочиха, хванали се за главите и се проснаха на земята. Сребрилата нишка описа над тях осморка – и те вече не станаха. Затракаха картечници, залаяха автомати... Оцелелите отстъпиха. Миньорите наскачаха с радостни крясъци. Вероятно се чувстваха отмъстени за кървавия преврат, за предишния и този преди него – за всички задавени опити да се направи нещо по-добро. Мисълта ми скачаше назад във времето – през трупове, земетръси, еретици и вещици, горящи на клади, през звънящите доспехи на конквистата...

– Чжи Юн – казах, бяхме насядали да пушим до окопите, – как си попаднал тук, в тоя концлагер?

– Навсякъде концлагер, сеньор – цял свят концлагер! На родина искат възторжен роб; тук поне мога бъда зъл!

Изведнъж се разнесе остро тракане. Отгоре нещо проблесна; сянка на хеликоптер премина окопите. Пукот и ужасната миризма на изгоряло месо... Виеше се жълто-кафява димна пелена, мониторът гореше. Стъпих на нещо меко, отскочих – беше овъглено тяло.

– Крийте се в тунелите! – крещеше отнякъде Диас.

През отсрещния склон плъзна димяща ивица. Късове от ажурната конструкция на елеватора се посипаха по терасите. Втора ивица, в чиито пламъци изчезнаха няколко бягащи фигури. Боен лазер. От училището, където се бяха скрили жените и децата, се разнесоха писъци.

– Слънчев дъжд! – извика Чжи Юн – Велик китайски дракон дошъл, донесъл слънчев дъжд!

Изскочи на открито, затича след хеликоптера с викове. Ръката на Диас смаза рамото ми. Видях краткия блясък на убийствената капка, която зачеркна китаеца.

Диас не можа да ме удържи. Отблъснах се, посрещнах земята с ръка, вдигнах автоматата. Полетях заедно с куршумите, в една безкрайна секунда се слях с неподвижните очи на пилота; усетих в лицето си моите собствени куршуми. Зад мен чух базуката на Диас. Обвита в дим, горящата машина се завъртя около оста си – и драконът изчезна в небитието...

Тунел. Малката ни група стреляше по преследвачите и запасите ни се възстановяваха, когато убият някого. В един от коридорите попаднахме между два огъня. Стрелях в прожектора и в настъпилата тъмнина лежахме на земята, откосите съскаха над главите ни, докато свършат всички мунции и се нахвърлим в животински бой. Грохот на срутване...

* * *

С Диас се промъкнахме към изхода. Гърбове на строени войници, готови за разстрел. На Висенте. Който лежи по корем, с разбито лице, протегнати напред ръце и пръсти, галещи праха. Тялото му, изхвърлено във въздуха от залпа и застиналите очи, вторачени в нищото...

VIII.

Диас ме водеше нагоре, по разрушения елеватор. Катерехме се между тежките стоманени кошове, за да не ни забележат отдолу. Не помня как се добрахме до края на платото, как тичах след Диас към пропастта. На самия ръб той ме хвана за лакътя.

Помня внезапната тишина.

Спрялото движение.

Беше както тогава, в хотела. Сякаш прозрачна гъста маса заля света. Тогава само Диас беше свободен в движенията си. Сега – и аз. Въздухът стана толкова плътен, че можех да го хвана с ръце. Плавно прелитахме от издатина на издатина, далеч след нас камъните бавно се изтръгваха от склона и политаха като детски балони. Можех да се отблъсквам от въздуха; падайки, успявах да се хвана за почти отвесния склон и да се придърпам обратно. Диас непрекъснато притискаше лакътя ми.

Разбрах, че е достатъчна само една крачка, за да изляза от тази странна зона около него. Имах време дори да мисля. Склонът бавно плуваше нагоре, ние слизахме по изтръгващите се камъни. Диас все ме теглеше встрани – слизахме диагонално. Обърнах се, погледнах нагоре и видях лениво падащата каменна лавина.

Имах чувството, че черепът ми се пръска от горещина. Но вече бяхме долу. Времето отново се върна в своите релси, зад нас загърмоли лавината, няколко камъка се търколиха съвсем близо. Зад гърба ни остана непристъпният и смъртно опасен склон на платото, прострян стотици мили наляво и надясно. Позволен беше само пътят през пустинята, към океанския бряг. Без храна. Без вода. Тридесет километра.

Вечерта бяхме изменили вече порядъчно разстояние, за да си позволим една добра почивка. Краката още не ме боляха, но бяха изтръпнали. Няколко минути мълчаливо се наслаждавах на спокойствието, докато в главата ми започнаха да нахлуват въпроси – всички, които исках да изсипя още в кръчмата... Беше смъкнал обувката си и съсредоточено разглеждаше водния мехур, с който го беше надарила пустинята. За първи път усетих, че този човек не обича тялото си. Разглеждаше наранения си крак с хладна заинтересованост. Гънкият сърп на Луната и ярките звезди бяха достатъчни да видя лицето му, което бавно се обърна към мен.

– Ще питаш ли?

- А как мога да не питам?
– Наистина, как... Добре, питай. Впрочем, първия ти въпрос ще бъде за слизането по склона, нали?
– Именно. И за онова в хотела. Какво беше това?
– Времето не е едно, Хорхе. Има реално време, вътрешно време, биологично време... Всички могат да се управляват.
– И ти можеш?...
– И ти би могъл да се научиш.
– Но нещата бяха различни, там, в хотела, и сега...
– В хотела аз забавих хода на реалното време. Твоето вътрешно беше останало нормално. Ти възприемаше всичко като в бавен кадър, нали?
– Да, именно. Но как ти се движеше тогава?
– Бях запазил своето биологично време нормално, същото направих и с теб при спускането... Слушай, дай нещо по-лесно, а? Нещо по-общо.
– Добре! Все едно от всички тия времена нищо не разбрах – гърлото ми пресъхна от въпроса, който исках да задам, а той беше съвсем прост. – Кой си ти всъщност?
– Хм... сапиенс.
Ядосано ударих с юмрук по земята:
– И мислиш, че ми каза нещо? Само не ми говори за летящи чинии. Не вярвам в тях!
– Защо, какво им е на чиниите? Сигурно няма дим без огън.
Помислих, че ми се надсмива.
– Мадре миа, Диас, говори човешки!
– Трудно ми е да говоря човешки, Хорхе, прощавай... Вече близо трийсет години се старая да говоря човешки, да се държа човешки, да живея човешки.
– Искаш да кажеш, че не си човек? – гласът ми беше дрезгав.
– Не съм, Хорхе, прощавай.
Знаех, че той не е луд. Разбирах, че не се шегува. Чувствах, че говоря истината и повярвах на това чудовищно твърдение...
– Хорхе – попита тихо той, – можеш ли да си представиш сто милиона години?

Е, често съм съжалявал за невъзможността да превъртя назад паметта си като магнитна лента. И сега съжалявам. Много бих искал да прослушам отново целия негов разказ, вместо сега да го преразказвам сам на себе си, без да съм сигурен докъде помня и къде досъчинявам...

Там беше пустиня, звездно небе, не особено удобни камъни под

главата; не обръщам внимание на празния си стомах, и друг път ми си беше случвало да гладувам по няколко дни, че и повече. Помня цялата обстановка, тихия ясен глас на Диас и непреклонната точност на всяка негова дума. Някъде вътре в мен е запазена нарисуваната картина, която сега трябва да облека с нови думи. За които по-удобно е да си измисля друга обстановка...

Една малка стаичка, в която вечно мирише на прах и мастило. Токът е угаснал. Чичо Армандо, печално вдигнал вежди, пали трите свещи в медните гнезда на свещника. Аз, мъничкият Хорхе, нетърпеливо очаквам той да седне обратно в креслото, за да се върна на коленете му. „Ти обеща да ми разкажеш приказка, чичо“ – „Добре, момчето ми... Ти можеш ли да си представиш сто милиона години?“ – „Да, чичо, аз четох една книжка, в която пишеше какво е имало на земята тогава“ – „Знам, Хорхе. Но аз мога да ти разкажа нещо, където никъде няма да прочетеш. Не пипай, Хорхе, това е счетоводната ми книга, в нея също не пише какво ще има след сто милиона години!“ – „А ти знаеш ли, чичо?“ – „Знам, Хорхе. Ще има една земя с друг въздух, с друго слънце – тъмно като старо вино. Ще има други растения, покриващи други континенти, други животни.“ – „И хората ще бъдат други, нали, чичо?“ – „Не, Хорхе, хора няма да има след сто милиона години. Съвсем няма да има хора. Мястото, което са заемали хората, много дълго време ще бъде свободно, докато го заемат други същества.“

IX.

„Това ще бъдат едни много дребни, по-дребни от нас животинчета.“ – „Като насекомите ли, чичо?“ – „Е, не чак толкова дребни, Хорхе, въпреки че ще имат нещо общо с насекомите.“ – „Но насекомите са противни, чичо!“ – „Ние, хората, сме решили така, а не винаги решаваме умно. Та тези същества ще започнат да пълзят по спиралния път на своята еволюция. И много капани ще има по този път. Едни ще останат в капаните, други ще продължат нагоре. Ще се убиват едни други, докато един ден разберат, че могат и да не се убиват. Тогава ще станат по-умни, отколкото сме ние сега. Достатъчно, за да строят щастието си, без да враждат в него нещастieto на други. За да се освободят от грижата за прехраната. И ще открият в дълбоките геологически пластове следи от древния род на хората, за които Земята е била като пашкул. Пълзели отначало като личинки по нея, после излетели, вече крилати и напуснали Земята, която не им била нужна повече. Това ще разкажат следите, но тези същества ще поискат да знаят още. Тогава ще им дойдат на помощ техните последни открития в науката за времето...“

Така си превеждах разказа на Диас, докато сухият му глас люлееше застоялия въздух на пустинята.

– ...защото, представи си, Хорхе, обратната ситуация – че ти живееш сред нас, вграден в биологична машина, която осигурява маскировка и живот в чужда атмосфера. Че си принуден да чувстваш чрез нея, да управляваш мускулите, които придават едно или друго изражение; извършват един или друг жест... И това продължава много дълго. Толкова дълго, че твоето естествено поведение постепенно се замества с вече подсъзнателно на твоя биоскафандър! И с годините ти ставаш, според вашата пословица „Ни риба, ни рак“, защото вече губиш човешките си реакции, а никога няма да станеш един от нас! Представи си всичко това... и ще ме разбереш.

Той говореше, застанал на колене, с отметната назад глава, говореше сякаш на огромните звезди, а в същност на мен, на първия „хомо сапиенс“, който научаваше неговата истина!

– Какво, Хорхе, страшно ли е? – неочаквано се усмихна Диас.

В усмивката му имаше много печал; и може би беше абсурдно, но в този момент аз възприемах това същество просто като човек и нищо повече. Ясно беше, че той не може да се върне обратно. Не можех да го

върна аз...

– Едно нещо не разбирам, Диас... впрочем, много неща не разбирам, но другите не са толкова важни. Казваш, че нашето бъдеще ще бъде по-умно, по-добро и така нататък. Не вярвам в това, но както и да е. Защо си дошъл сега, тук?

– Как да ти отговоря, Хорхе... Приеми просто, че това е единствената достъпна точка, че два от кръговете на временната спирала отстоят на сто милиона години и скокът между тях е възможен само по права линия. Затова той е само един. Два скока назад – все още ви няма. Един напред – вас вече ви няма.

– И няма ли... да ти пратят помощ?

– Не поисках. За дошлия тук няма обратен път. Все едно вместо един да се удавят двама или трима...

– Имаш ли поне връзка със своето време?

– Имах.

– Прощавай, Диас.

Усмивката му бавно отрази лунната светлина:

– Страшно много съжалявам, че не можах да се върна, Хорхе. Но знаеш ли... Не съжалявам, че останах.

Тази нощ не разговаряхме повече. Бях много изморен. Можеш ли да си представиш сто милиона години, Хорхе Родригес? Или поне един?

– Ще спим ли, Диас? Ако ти изобщо се нуждаеш от сън, разбира се.

– Какво? А... аз вече спя...

На другия ден не ни събуди слънцето. Над нас тежеше плътен тъмносив таван. Теренът беше все същият, с безбройни камъни и издатини. Единственият начин за ходене беше скачането от един камък на друг. Навсякъде – камънак. Нищо живо. Дори змии. Дори птици. Дори кактуси. А днес нямаше и слънце. Облаците мътно сияеха над пустинята. Скоро стана ясно, че не сме сигурни в посоката. Няколко пъти спирахме за кратки почивки. Чувствах, че всичко е безкрайно – пустинята, небето, жаждата, денят, нашето пълзене между облаци и камъни, които стават все по-близки и по-твърди. Към вечерта вече паднах от умора. Най-сетне тялото ми обяви бунт и отказа да се изправи.

Бях много зле. Гладувал съм и друг път, но такава жажда не бях изпитвал. Мъчех се да не мисля за нея, но напуканите сухи устни ме боляха, нещо дереше гърлото ми. Диас беше малко по-добре от мен. Съвсем малко.

– Да, Хорхе, това определено не е най-добрият живот.

Криво се усмигнах:

– Като си помисля само...

Замълчах. Много неща ми пречеха да говоря. Сухостта в устата и гърлото – но не само те.

– Помисли си, де! – подкачи ме той с мекия си южняшки диалект.

Човек беше. Въпреки всичко, въпреки че бях повярвал на целия му разказ, за мен той оставаше възрастен силен мъж, не много различен от мен. Успях да се освободя от плахата неувереност. Успях да се ядосам:

– Добре, Диас! Искаше ми се да те разпитвам още за вашия свят, за вас самите. Но друго ме интересува сега. Казваш, не е ли достатъчно да си „сапиенс“. Един мой приятел се майтапеше: „Всички сме хомо – разликата е в сапиенсите“. Ти твърдиш обратното. Да речем, че се съглася с теб. Но едно не мога да разбера – защо си толкова убеден, че правилно оценяваш света ни? Ясно е, че сме различни и като биологичен вид, и като социална история...

– За биологичната разлика – да. Но социалните ни истории са много сходни...

– Донякъде, Диас! Щом сте станали по-умни от нас, има разлика! Ние няма да поумнеем! Ти ми говориш за крилато човечество – аз виждам бездънно невежество, блато без пътеки, крах на всички добри намерения. И не виждам мост между тези две противоположни неща. И не виждам как ти, пришълец, дори и за тридесет години живот сред нас, можеш да прецениш кое е добро и кое – зло!

– Че какво му е лошото на доброто у вас?

– Няма го, Диас! Човечецът се ражда с илюзията за него, размахва радостно ръчички към прекрасния бял свят – и пляс! Първият шамар, започва дресурата. Колкото по-нагоре, толкова по-навътре. Колкото повече навлиза в игрите, толкова по-ясно става, че с това свое добро в себе си за никъде не е, никой не е готов за него; в най-добрия случай ще му го измъкне от ръката и ще го прибере в джоба си. Или ще му тегли куршума! Нали за добро се бихме завчера! Цялото общество се крепи на злото, Диас! Ако опиташ да прокараш някакво добро, ще заглъхнеш във като във вата или ще те задушат, както беше с вашия бивш президент...

– Защо „вашия“, Хорхе?

– Тогава съжалявах, че по време на преврата карах криминална школа в Щатите, а не се бих на барикадите... Сега не съжалявам. Ако бях загинал в престрелките, щяха да са на свобода десетки криминални престъпници, които излових. Повечето бяха убийци, които вече не убиват...

– Криминални, казваш. А професионалните убийци, които

унищожиха една осма от населението?

– Какво можех да направя срещу тях? Власт, политика! Затова се отказах от политиката, Диас! Криминалните убийци са безкоментарни...

– Да, и за тях съвестта вика „браво“! И главата в пясъка, а Хорхе?

– Да – противно ми беше, но повторих. – Да, главата в пясъка! Не вярвам в абстрактни революции...

X.

– Разбери ме правилно, Диас – започнах отново, – освен вярата има и реално знание, нали? Знаеш ли колко ужасен беше за мен курсът по социална кибернетика, който ми преподаваха в полицейската школа? Убедих се, че обществото е машина. Че е неизбежно все повече да губим свободата си, ако искаме да бъдем разумни и да победим стихийните закони. Или разум, или свобода и с едното от двете трябва да се плати! Ето, ние се опитваме да счупим машината. Не става: всеки от нас е само клетка в нея – зъбчатка, тригер, каквото щеш и колкото по-научен е да приема тази роля, толкова е по-щастлив. Преди мислех, че поне в себе си можеш да бъдеш свободен. Сега разбирам, че дори и такава свобода е смъртоносна, щом ме доведе дотук... Като в математиката – едно е правилното решение.

– Лошо си учил математика, Хорхе!

– Знам, че има задачи с повече решения. Но не и в обществото!

Той мълчеше. Чувах, че рови с пръсти дребните камъчета. Несъзнателно започнах да правя същото. Бяха студени, с леко загладени ръбове – уж остри, а не бодят. Също като мен...

– Защо мълчиш, Диас?

– Чакам да се успокоиш.

Боляха ме напуканите устни, гърлото, а някъде вътре болеше нещо, несвързано с жаждата.

– Знаеш ли, Хорхе – заговори Диас, – има истина в това, което казваш, в тази част от социалната кибернетика, на която са те учили. Да, зъбчатките се въртят, но нещо е пропуснато: че във всяка е закодиран стремеж към усложняване.

– Чакай, от кого закодиран? От Бога ли?

– Лошо поставен въпрос, Хорхе. Не „от кого“, а „от какво“... От природата. Това е основен закон на еволюцията, нещо повече – самата еволюция! Основното неудобство да бъдеш жив, да притежаваш разум, – обречен си, съзнателно или не, да желаш по-съвършеното следващо. Желание, по-старо от разума, породено заедно с живота, възникнало в структурата на първите органични молекули.

– Стига, Диас! Това е толкова абстрактно, става само за кабинет. Няма да повярвам, че именно този принцип те кара да се пхаш в устата на Лопес!

Изведнъж ми призля. Задавих се, понечих да стана и... когато бялата мъгла изчезна, разбрах, че лежа по гръб, а Диас, коленичил до мен, разтрива слепоочията ми.

– Жив ли си, амиго?

– Като че ли...

– Ох, че ме изплаши!

– Ще отговориш ли на въпроса ми, Диас?

– Хорхе... – гласът му беше колеблив, – по-добре ще е сега да заспиш, за да можем утре да се движим. Има време за разговори...

– Не, Диас! Когато дойдох при теб в селището, ти предугади всичките ми въпроси, но не отговори на нито един. Считай, че сега си на разпит...

Почувствах в гласа му усмивка:

– На разпит едва ли щеше да чуеш от мен нещо подобно. Добре... този принцип е универсален, отнася се и за живата клетка, и за обществото. Аз се боря за покачване степента на организация; за създаване на общество, което не дресира потребностите, а само ги координира.

– Значи не дресира, а координира – повторих с ирония.

– Утопията на гладния, Хорхе!

– Не разбрах...

– На гладния му се струва, че щастието е непрекъснат процес на ядене и всеки намек, че трябва да спре, за да огладнее пак, му се струва посягателство на самото щастие. А идеята за въздържание вече му изглежда като насилие. Пренеси това върху всички останали потребности. Вътрешните връзки на обществото, за което се боря, ще бъдат гъвкави, няма да ограничават движенията на личността в нейната осъзната свобода – свободата да желае странното, да търси и открива новите възможности. Щастието не е факт, а процес, то е непрекъснато издигане. Нищо не е забравено в него, нищо не се губи!

– Много бих искал да ти вярвам, Диас...

– А всъщност ти вече ми вярваш, Хорхе...

Каза това, засмя се и този последен негов смях ме облъхна като горски вятър. В жегата на следващия ден нямаше място, нямаше сили за смях. Страшно беше. Вървахме, докато можехме, и не стигахме никъде. Ясно беше, че вчерашните облаци са ни отнели посоката. Сега слънцето се издигаше над нас, заливаше ни с все повече кипящ метал, изсушаваше последната останала влага в телата ни. Вече губех усещането за реалност. Понякога поглеждах ръката си и виждах само голи кости. Камъните под краката внезапно омекваха. Затъвах до колене и се изтръгвах

за следващата крачка. По време на почивките идвах на себе си. Накрая реших – стига!

Облегнат на един удобен камък, дълго заобяснявах на Диас, че за мен не е от значение дали ще умра тук, или сто метра по-близо до океана...

– Нямам сили да те уговарям, Хорхе – Диас лежеше по гръб, закрил очи с лакът. – Може да си прав. Но аз ще продължа. Извинявай, но не мога да не продължа!

– Казах ти, оставам тук. Добре, че можеш още – насекомите са поиздръжливи от хората, нали?

– Не е работата в насекомите. Просто не мога да спра, докато още има някаква възможност...

– Разбирам. Дано успееш!

Наведох се напред, за да може да се опре на рамото ми. Изправи се, постоя малко, олюлявайки се. После тръгна. Дълго гледах мяркащата се между скалите фигура. Докато светът бавно започна да се завърта около оста на погледа ми.

Беше хубаво. Мека и прохладна мъгла... От яркосиньото небе заваля дъжд, капките разбиваха светлината и във въздуха бавно се премятаха късове кристално стъкло. Слънчев дъжд – пееше Чжи-Юн, слизайки по безкрайния склон; в подножието на хълма огнепръскачки изхвърляха хладни сребристи фонтани, куршумите дружелюбно бръмчаха из въздуха и сянката на хеликоптера вече закриваше слънцето там, където ръката на Висенте се отпускаше с вяла милувка върху прашната земя...

XI.

Хорхе, амиго, та ти си в болница! Значи, жив?

Жив си, Хорхе. За съжаление. Виждаш нормално, чувстваш... болката. Реанимационна система... кардиовизор... електронни стимулатори... Мадре де диос, къде съм попаднал? Такива неща има само в столицата, и то не в коя да е болница, а... Да, ясно е защо си жив. И не е трудно да се досетиш как е станало.

Лейтенант Маркес? Впрочем, кой друг би могъл да бъде? Как разбрахте, че съм се събудил, лейтенант? Впрочем, ясно е, тук всеки болен е под контрол.

– Радвам се да ви видя, сеньор Родригес.

Не мога да кажа, че чувствата ни са взаимни, Маркес... Ще ме извините, още не съм в състояние да говоря. Говорете вие, лейтенант.

– Няма да ви безпокоя дълго. Чувате ме, нали? Разбирате ме?

Да, да, лейтенант, разбирам ви... по дяволите вашата слънчева физиономия! Ето, притварям очи в знак че ви разбирам – щастлив ли сте?

– Сеньор Родригес, не можете да си представите колко се радвам, че с вас всичко е наред! Казаха ми, че вече няма опасност... Имам много малко време, сеньор Родригес, предупредиха ме да не ви безпокоя. Разберете ме, с огромно нетърпение чаках да се събудите... Отговорете само, успяхте ли?

Отново притварям очи: Да, лейтенант, успях.

– Не се съмнявах във вас, сеньор Родригес! Приложихме всички усилия да ви спасим. Жалко, че бяхте изгубили пеленгатора, но ние претърсихме половината пустиня и накрая ви открихме под една скала... Имам изненада за вас, Родригес.

Маркес преминава на доверителен шепот:

– Не казвайте на никого, че съм ви съобщил предварително – награден сте със златен кръст за доблест и особени заслуги пред Републиката. Ще ви го връчи лично Президентът-Спасител!

Какво е това свободомислие, Маркес? Следваше да застанете мирно, когато споменахте президента... Е, добре, няма да ви издам, от мен да мине. Само ми се махайте от главата... Ох, най-сетне, мекаго ен диос! Преди да излезе, Маркес се обръща:

– Надявам се, че поне малко сте променили отношението си към мен, Родригес... Всичко хубаво!

Вървете по дяволите, какво ви засяга моето отношение? Нали сте доволен? Сценарият ви приключи успешно, като всеки посредствен сценарий... Впрочем, какво може да се очаква от един възпитаник на Лестър... Поне да бяхте минали двегодишния курс, Маркес.

Сега предстои да си „спомня“ (но, уважаеми сеньори, това е толкова трудно при моето състояние) – подробностите около ликвидацията на враг номер едно. В селището не съм успял, разбира се, видял съм го как той организира бунта, държал речи пред тълпата, преследвал съм го към пропастта (войниците едва не объркали работата), спускане надолу по каменната стена (дано Маркес не я е разглеждал прекалено отблизо!), после в пустинята, кой – кого, накрая Диас е хвърлен в една от бездънните карстови ями, а аз, изтощен от борбата и жаждата, съм пълзял, докато зоркият вертолет... И толкова за един уестърн!

Миа мадре, как Диас е успял да се скрие от вертолета? Помня колко смъртно изморен беше гръбът му, отдалечаващ се между скалите. Гръб на смъртно уморен човек...

Човек?

По дяволите, не съм философ! Мога да си позволя да влагам в думите смисъл, какъвто искам!

Чуваш ли, Хорхе Диас, или както се казваш в същност? Аз, Хорхе Родригес, те приемам в своя род на хората. Не се стеснявай да ми благодариш, нали сам ми разказваше нещо за великото бъдеще на този род?

Стига тържествени мисли, далеч не всичко е ясно. Възможно ли е Диас наистина да е стигнал океана? Или просто никой не е открил тялото му? Или пък тяхната смърт не е като нашата и... Не, не ми се вярва – поне биологичният му „скафандър“ щеше да остане. Може да не са го намерили. А може и наистина да е стигнал – все пак насекомите са поиздръжливи от хората...

Ще разбере. Всичко ще разбере, само да се изправя на крака. Само да минат всички там церемонии и... разпити, дано издържи моят прекрасен скроен уестърн. Ще бъде солиден изпит – по целия конспект... Когато електронните доносници съобщат някъде там в модерните кабинети, че Хорхе Родригес е в състояние да говори, вратата ще пропусне дружелюбната усмивка на Маркес и... Изпит по социална кибернетика. По коя част, лейтенант, по първа? Съжалявам, аз се готвех по втора. Какво да се прави колега, опитвах се да уча по вашите записки, но след тях в главата ми оставаше пустиня. Наложих се да се консултирам с други преподаватели. Непрофесионални. Никой не обича пустиня в главата си, колега Маркес, най-вече аз. Стига ми онази, която се мъчих да

пребродя вчера...

Вчера ли?

В същност да. Именно днес е първият ми ден отвъд пустинята...

КРАЙ

© 2001 Атанас П. Славов

Източник: <http://www.fantastika-bg.com> (през <http://sfbg.us>)

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/968>]